

นโยบายภาครัฐต่อการพัฒนาโคนม

ในช่วงปี 2540 – ปัจจุบัน นโยบาย
ภาครัฐด้านพัฒนาโคนมจะเน้นในการพัฒนาใน
เชิงคุณภาพ

- การขยายตัวของโคนมจะขยายตัว
เฉลี่ยร้อยละ 6.49 ต่อปี
- การขยายตัวของผลผลิตน้ำนมดิบ
เฉลี่ยร้อยละ 8.50 ต่อปี

นายสินชัย เรืองไพบูลย์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์

จำนวนโคนมผลผลิตน้ำนมและเกษตรกรเลี้ยงโคนม

ปี	จำนวนโคนม (ตัว)	ผลผลิตน้ำนมดิบ (ตัน)	จำนวนครัวเรือน (ราย)
2540	302,872	410,433	-
2541	295,423	437,116	-
2542	282,655	464,511	14,471
2543	307,927	520,115	17,513
2544	343,679	587,700	-
2545	358,440	660,297	17,893
2546	380,203	731,923	20,101
2547	407,350	746,646	23,439
2548	478,836	778,767	23,374

ที่มา : กรมปศุสัตว์

ประสิทธิภาพการผลิตโคนมของเกษตรกรในช่วง 10 ปี

1 สัดส่วนแม่โครีดนม(สำรวจทุกวันที่ 1 ม.ค.)

ในปี 2543 มี แม่โครีดนม: แม่โคไม่รีดนม เป็น 41.20 : 58.80

ในปี 2547 มี แม่โครีดนม: แม่โคไม่รีดนม เป็น 40.28 : 59.72

2 อัตราการให้น้ำนมของแม่โค

ในปี 2542 แม่โคให้น้ำนมเฉลี่ย 11.91 กก./ตัว/วัน

ในปี 2548 แม่โคให้น้ำนมเฉลี่ย 11.50 กก./ตัว/วัน

3 ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับ ณ หน้าศูนย์รวมนม

ในปี 2542 เกษตรกรได้รับ 10.94 บาท/กก.

ในปี 2548 เกษตรกรได้รับ 11.48 บาท/กก.

โครงการที่ภาครัฐสนับสนุน

ในช่วงปี 2540 – 2548 แบ่งออกเป็น 4
ด้านคือ

1. ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม
2. ด้านการกำหนดราคารับซื้อน้ำนม
3. ด้านคุณภาพน้ำนมดิบ
4. ด้านการตลาด

1. ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

- โครงการผลิตโคสาวตั้งท้อง ปี 2540
- การปรับเปลี่ยนแม่โคคุณภาพต่ำออกจากฟาร์มปี 2545 และ 2546
- โครงการพัฒนาธุรกิจโคนมภายใต้งบประมาณเศรษฐกิจ ปี 2545

ประกอบด้วย 3 กิจกรรม

- การส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายใหม่ (49 สหกรณ์ 1,772 ราย)
- การตัดแต่งกีบเท้าโคนม (74 สหกรณ์ 84 คน)
- การจัดทำนาหญ้าและพัฒนาอาชีพผลิตเสบียงสัตว์จำหน่าย
(200 กลุ่ม/ 32 จังหวัด)

2. ด้านการกำหนดราคารับซื้อน้ำมันดิบ

- การปรับราคารับซื้อน้ำมันดิบในปี 2541 สืบเนื่องจากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกลางปี 2540 ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงถึงร้อยละ 52

การปรับราคารับซื้อจากเดิมกำหนดราคารับซื้อไว้ 2 จุด คือ

- ราคา ณ หน้าศูนย์รวมนม กก.ละ 8.75 บาท

- ราคา ณ หน้าโรงงาน กก.ละ 10.50 บาท

ปรับเป็นราคา ณ หน้าโรงงาน กก.ละ 12.50 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2541 (โดยอาศัยมติคณะกรรมการนโยบายและพัฒนากาารปศุสัตว์แห่งชาติ)

ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับและต้นทุนการผลิตน้ำนม

ปี	ราคาน้ำนมดิบที่หน้า ศูนย์รวมนม (บาท/กก.)	ต้นทุนการผลิต (บาท/กก.)	ส่วนต่าง (บาท/กก.)	ราคาน้ำนมดิบหน้า โรงงาน (บาท/กก.)
2540	9.39	7.74	1.65	10.50
2541	10.66	7.72	2.94	10.50/12.50
2542	10.94	7.47	3.47	12.50
2543	11.17	7.56	3.61	12.50
2544	11.33	8.00	3.33	12.50
2545	11.34	8.15	3.19	12.50
2546	11.35	8.20	3.15	12.50
2547	11.38	8.51	2.87	12.50
2548	11.48	9.03	2.45	12.50

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3. ด้านคุณภาพฟาร์มและน้ำนมดิบ

ด้านคุณภาพฟาร์ม

- ปี 2542 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศ เรื่องมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ ลงวันที่ 3 พ.ย. 2542 เป็นมาตรฐานสมัครใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพการอำนวยความสะดวกของการค้า และการคุ้มครองผู้บริโภค

ด้านคุณภาพน้ำนมดิบ

- ปี 2545 กระทรวงสาธารณสุขได้ปรับปรุงมาตรฐานน้ำนมดิบ
 - ค่า **SNF** จากเดิมกำหนด 8.5% ปรับเป็น 8.25%
 - ค่าโปรตีนจากเดิมไม่ได้กำหนด กำหนดเป็น 2.8%
 - ค่าไขมัน เท่าเดิม ที่ 3.2 %
- ปี 2547 กระทรวงสาธารณสุขได้ปรับแก้ไขค่าน้ำนมดิบ โดยให้ใช้ค่าน้ำนมโคแทน
- ปี 2548 มกอช. ได้จัดทำมาตรฐานน้ำนมดิบขึ้นเป็นมาตรฐานสมัครใจแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ชั้นมาตรฐาน ชั้นดี และชั้นดีมาก

แสดงการแบ่งชั้นคุณภาพน้ำนมดิบของ มกอช.

คุณภาพ / คุณลักษณะ	ชั้นดีมาก (premium)	ชั้นดี (good)	ชั้นมาตรฐาน (standard)
1. จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด (standard plate count)	< 200,000 colony / ml	200,000 ถึง < 400,000 colony / ml	400,000 ถึง 600,000 colony / ml
2. เซลล์โซมาติก (somatic cell)	< 200,000 cell / ml	200,000 ถึง < 350,000 cell / ml	350,000 ถึง 500,000 cell / ml
3. โปรตีน (protein)	> 3.4%	> 3.2 ถึง 3.4%	3.0 ถึง 3.2%
4. ไขมัน (fat)	> 4%	> 3.6 ถึง 4%	3.2 ถึง 3.6%
5. เนื้อมันทั้งหมด (total solids)	> 12.7%	> 12.5 ถึง 12.7%	12.3 ถึง 12.5%

ตัวอย่างระเบียบการรับชื้อน้ำมันดิบของ

ระเบียบการรับชื้อน้ำมันดิบที่โรงงาน

- คุณภาพพื้นฐาน อุณหภูมิ 8°ซ , ผ่านการตรวจแอลกอฮอล์ 75%, ปราศจากยาปฏิชีวนะ (12.50 บาท/กก.)

- ราคาตามจำนวนเชื้อจุดลิทริ

< 200,000	2- 400,000	4- 600,000	6- 800,000	>800,000	>1,000,000	
+0.20	+0.10	0	-0.10	-0.20	-1.00	บาท/กก.

- ราคาตามจำนวนเม็ดเลือดขาว

< 200,000	2- 400,000	4- 600,000	6- 800,000	>800,000	
+0.20	+0.10	0	-0.10	-0.20	บาท/กก.

- ราคาตาม % ของแข็งรวม

<12.00	12.00 -12.30	12.30-12.60	12.60 -12.90	>12.90	
-0.20	-0.10	0	+0.10	+0.20	บาท/กก.

- ราคาตามจุดเยือกแข็ง

<-0.515	<-0.510	
- 0.10	-0.20	บาท/กก.

ด้านการตลาด

ตลาดน้ำมันดิบในประเทศ

- ปี 2542 มติ ครม. วันที่ 19 ตุลาคม 2542 ให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณตามโครงการอาหารเสริม (นม) จัดซื้อนมพร้อมดื่มที่ผลิตจากน้ำมันดิบจากเกษตรกรในประเทศเท่านั้น ซึ่งงบประมาณส่วนนี้แต่ละปีเกือบ 7,000 ล้านบาท

	งบประมาณ (ล้านบาท)	นักเรียน (ล้านคน)
ปี 2546	6,819.03	5.961
ปี 2547	6,852.55	5.991
ปี 2548	7,008.01	6.093
ปี 2549	6,989.12	6.082

- ปี 2547 ให้ฝ่ายเกษตรกรและผู้ประกอบการแปรรูปนมมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงการรับซื้อน้ำนมดิบล่วงหน้า เพื่อเป็นหลักประกันแก่ทั้ง 2 ฝ่าย สำหรับปี 2549 มีข้อตกลงรับซื้อน้ำนมดิบรวมวันละ 2,119.15 ตัน เป็นของผู้ประกอบการรายใหญ่ 1,762.95 ตัน/วัน และเป็นของผู้ประกอบการนมพาสเจอร์ไรส์ 356.20 ตัน/วัน

- การรณรงค์ส่งเสริมการบริโภคนมจากการริเริ่มของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี 2547 โดยให้ผู้ที่มิผลประโยชน์มาร่วมกันออกทุนรณรงค์จัดตลาดส่วนนี้ (วงเงินเริ่มต้น 35 ล้านบาท)

- เกษตรกรผู้ผลิตน้ำนมดิบ	ลงทุนร้อยละ 30
- ผู้ประกอบการแปรรูปนมรายใหญ่	ลงทุนร้อยละ 35
- ผู้จำหน่ายบรรจุภัณฑ์	ลงทุนร้อยละ 35

การสร้างขีดความสามารถแข่งขัน

- การจัดสรรโควตานำเข้านมผงขาดมันเนย ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมาไม่จัดให้กลุ่มผู้ผลิตนมพร้อมดื่ม และกลุ่มตัวแทนนำเข้า
- ขึ้นอัตราภาษีนำเข้านมผงเต็มมันเนยจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 18 เต็มเพดานภาษีตั้งแต่ปี 2543 ตามมติกรม. วันที่ 4 เมษายน 2543

คุณภาพน้ำนมดิบรายฟาร์ม

กรมปศุสัตว์ ได้ร่วมมือกับสหกรณ์

โคนม 113 สหกรณ์ และศูนย์รวมนม
เอกชน 52 ศูนย์ เก็บตัวอย่างน้ำนมดิบ
ของสมาชิกส่งตรวจวิเคราะห์ที่
ห้องปฏิบัติการของกรมปศุสัตว์ทั้งใน
ส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อใช้ข้อมูล
ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
คุณภาพและการจัดการฟาร์มของ
เกษตรกร

ปี 2547

ตรวจวิเคราะห์ 192,995 ตัวอย่าง

ปี 2548

ตรวจวิเคราะห์ 166,187 ตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์โดยเฉลี่ย

องค์ประกอบ	ปี 2547	ปี 2548	มาตรฐาน
1. จุดเยือกแข็ง	-0.524 (2.9%)	-0.521 (3.5%)	< - 0.525 (2.7%)
2. จุลินทรีย์ (โคโลนี/มล.)	209,669	425,706	< 600,000
3. ไขมัน %	3.74	3.71	> 3.2
4. โปรตีน %	3.08	3.03	> 3.0
5. SNF %	8.47	8.37	> 8.25
6. TS %	12.17	12.14	> 12.3
7. เซลโซมาติก (เซลล์/มล.) ที่มา : กรมปศุสัตว์	549,924	531,860	< 500,000

ประชากรโคนม

- ประชากรโคนมจากการสำรวจของกรมปศุสัตว์ ณ วันที่ 1 มกราคม 2548 มีโคนมรวม 478,836 ตัว มีเกษตรกรเลี้ยงโคนม รวม 23,374 ครัวเรือน โดยไม่ได้แยกประเภทของโคนม

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจโคนมปี 2547 ได้มีการแยกประเภทโคนม โดยพบว่า

แม่โคนม : โคนมทั้งหมด เป็น 51.51 : 100

แม่โครีดนม : โคนมทั้งหมด เป็น 40.28 : 100

- ขนาดฟาร์ม จากข้อมูลกรมปศุสัตว์ปี 2547

ขนาดเล็ก (0 – 10 ตัว)	มี	39.68%
ขนาดกลาง (11 – 20 ตัว)	มี	31.48%
ขนาดใหญ่ (มากกว่า 20 ตัว)	มี	28.82%

- พันธุ์โคนมที่เลี้ยงในประเทศไทย

สายเลือด HF	สัดส่วนของประชากรโคนม
62.5%	4.7%
75.0%	26.7%
87.5%	46.2%
93.75%	20.2%
100%	1.0%
อื่นๆ	1.2%

ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ

- จากข้อมูลการสำรวจน้ำนมดิบในเดือนมกราคม- ธันวาคม 2548 ปริมาณน้ำนมดิบเฉลี่ย 2,134.99 ตัน/วัน โดยมาจากกลุ่มสหกรณ์ 1,522.37 ตัน/วันและจากกลุ่มเอกชน 612.61 ตัน/วัน

- สำหรับปี 2549 ได้มีข้อตกลงรับซื้อน้ำนมดิบเฉลี่ย รวม 2,119.15 ตัน/วัน

โครงการอาหารเสริมนม

วัตถุประสงค์

เพื่อการรณรงค์ทุกรูปแบบให้เด็กและเยาวชนบริโภคนมอย่างต่อเนื่อง และกว้างขวาง และสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมโคนมของรัฐบาล

งบประมาณ

เริ่มแรกจัดให้โรงเรียนสำหรับเด็กอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบัน คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : สพฐ) จากนั้นมีการขยายชั้นเรียนและจำนวนวันที่ดื่มนมขึ้นโดยในปี 2549 มีเป้าหมายจัดสรรนมให้เด็กนักเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6,082,411 คน งบประมาณรวม 6,989.1 ล้านบาท จำนวนวันที่ดื่มนม 230 วัน/ปี (สองภาคการศึกษา)

	จำนวน	งบประมาณ	ระดับ			ส่วนประกอบ	หน่วยงาน
ปี (พ.ศ.)	นักเรียน		ชั้นเรียน	จำนวนวัน	ชนิดของนม	นม	
	(คน)	(ล้านบาท)					จัดซื้อ
2535	696,625	278.6	อนุบาล	120	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2536	1,267,199	423.8	อนุบาล	120	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2537	1,623,683	1,207.6	อนุบาล	200	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2538	2,802,612	1,715.0	อนุบาล - ป. 1	200	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2539	3,518,192	2,213.2	อนุบาล - ป. 2	200	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2540	5,010,776	4,334.7	อนุบาล - ป. 3	200	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2541	5,389,842	5,323.7	อนุบาล - ป. 4	200	ไม่ระบุ	ไม่กำหนด	โรงเรียน
2542 ¹	5,841,732	5,356.4	อนุบาล - ป. 4	200	จัด - หวาน	นํ้านมดิบ 25%	โรงเรียน
2543 ²	5,905,000	5,981.3	อนุบาล - ป. 4	200	จัด - หวาน	นํ้านมดิบทั้งหมด	โรงเรียน
2544	6,224,752	6,070.1	อนุบาล - ป. 4	200	จัด - หวาน	นํ้านมดิบทั้งหมด	โรงเรียน
2545	5,836,286	6,752.3	อนุบาล - ป. 4	230	จัด - หวาน	นํ้านมดิบทั้งหมด	อปท.
2546 ³	5,961,373	6,819.0	อนุบาล - ป. 4	230	จัด	นํ้านมดิบทั้งหมด	อปท.
2547	5,991,197	6,852.5	อนุบาล - ป. 4	230	จัด	นํ้านมดิบทั้งหมด	อปท.
2548	6,093,926	7,008.0	อนุบาล - ป. 4	230	จัด	นํ้านมดิบทั้งหมด	อปท.
2549	6,082,411	6,989.1	อนุบาล - ป. 4	230	จัด	นํ้านมดิบทั้งหมด	อปท.

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการมีโครงการอาหารเสริม (นม)

ด้านเด็กนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ได้รายงานการติดตามประเมินผลโครงการในปี 2547 ได้ข้อสรุปผลดังนี้

- 1) นักเรียนกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นอนุบาล — ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ดื่มนมที่มีปริมาณ 200 ซีซี/วัน ครบ 230 วันใน 1 ปี
- 2) นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการลดลง
- 3) นักเรียนชั้นอนุบาล 1 และ 2 ร้อยละ 69.79 มีผลการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ สูงขึ้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 53.03 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 50)
- 4) นักเรียนมีสุขนิสัย เจตคติที่ดีเป็นคนร่าเริงมีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจดีและเห็นคุณค่าของการดื่มนม

ด้านการบริหารโครงการกรณีถ่ายโอนให้ท้องถิ่น

โครงการอาหารเสริม (นม) เป็นโครงการที่ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อดำเนินการจัดซื้อให้ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร พัทธยา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดซื้อเอง) โดยเริ่มถ่ายโอนตั้งแต่ปี 2545 และจากรายงานการติดตามผลการถ่ายโอนงบประมาณโครงการอาหารกลางวัน โครงการอาหารเสริม (นม) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและโครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของ สพฐ. ที่ให้สำนักผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการในปี 2548 พบว่า

1) รายได้ของ อปท. ไม่มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนงบการศึกษาให้โรงเรียนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จัดงบประมาณด้านการศึกษาไว้เท่ากับงบประมาณที่ได้รับโอนมา

2) การบริหารโครงการที่รับถ่ายโอนไปของ อปท. ไม่ได้ทำได้ดีกว่าหน่วยงานเดิมที่เคยบริหารหรือขยายโครงการเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันยังพบว่า อปท. บางแห่งใช้วิธีโอนงบประมาณให้โรงเรียนไปบริหารเอง โดยไม่มีการไปนิเทศหรือติดตามจากโรงเรียน ดังนั้น ความสำเร็จการดำเนินโครงการต่างๆ จึงเป็นผลการบริหารของโรงเรียนเอง

ด้านเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

แต่เดิมในโครงการอาหารเสริม (นม) ไม่ได้กำหนดว่านมพร้อมดื่มที่ผลิตจำหน่ายในโครงการจะผลิตจากนมผงหรือน้ำนมดิบในประเทศก็ได้ ต่อมาเมื่อปริมาณน้ำนมดิบในประเทศมีมากขึ้น ประกอบกับราคานมผงที่นำเข้ามีราคาสูงกว่าน้ำนมดิบ ทำให้ผู้ประกอบการเลือกใช้นมผงแทนเพราะนอกจากราคาถูกแล้วยังเก็บรักษาง่าย ต่อมาได้มีการผลักดันให้ใช้น้ำนมจากเกษตรกรในการผลิตในปี 2542 ช่วงเดือนเมษายน โครงการณรงค์เพื่อการบริโภคนม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศใช้ผู้แปรรูปนมพร้อมดื่มที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการอาหารเสริม (นม) ต้องใช้น้ำนมดิบอย่างน้อยร้อยละ 25

อย่างไรก็ตามในช่วงดังกล่าวประเทศไทยยังอยู่ในภาวะปรับตัวเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจ ประชาชนทั่วไปมีกำลังซื้อลดลงจึงมีการผลักดันให้ใช้งบประมาณจากโครงการอาหารเสริม (นม) มารับซื้อน้ำนมดิบของเกษตรกรด้วย และเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2542 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ทุกหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณโครงการอาหารเสริม (นม) ซื้อนมพร้อมดื่มที่ผลิตจากน้ำนมดิบจากเกษตรกรในประเทศเท่านั้น โดยเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2543 จากนั้นนโยบายดังกล่าวนี้ทำให้โครงการอาหารเสริม (นม) ใช้น้ำนมดิบในประเทศถึงร้อยละ 30 ของน้ำนมดิบที่ผลิตได้ในประเทศ

มาตรฐานฟาร์มโคนม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพการอำนวยความสะดวกของการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภค และที่สำคัญคือเป็นการเตรียมความพร้อมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมไทยในการปกป้องอาชีพการเลี้ยงโคนม

การประเมิน

ในเรื่องมาตรฐานฟาร์มโคนมแบ่งการพิจารณาใน 5 ด้านคือ

1. ด้านองค์ประกอบฟาร์ม แบ่งออกเป็น ท่าเลที่ตั้งของฟาร์ม ลักษณะของฟาร์ม และลักษณะของโรงเรือน
2. การจัดการฟาร์ม แบ่งออกเป็น การจัดการโรงเรือน การจัดการด้านบุคลากร คู่มือการจัดการฟาร์ม ระบบการบันทึกข้อมูล และการจัดการด้านอาหารสัตว์

3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ แบ่งออกเป็น การป้องกันและควบคุมโรค การบำบัดโรค และการจัดการสิ่งแวดล้อม

4. การผลิตน้ำนมดิบ แบ่งออกเป็น การจัดการด้านสุขอนามัยการผลิตน้ำนมดิบและวิธีการรีดนม

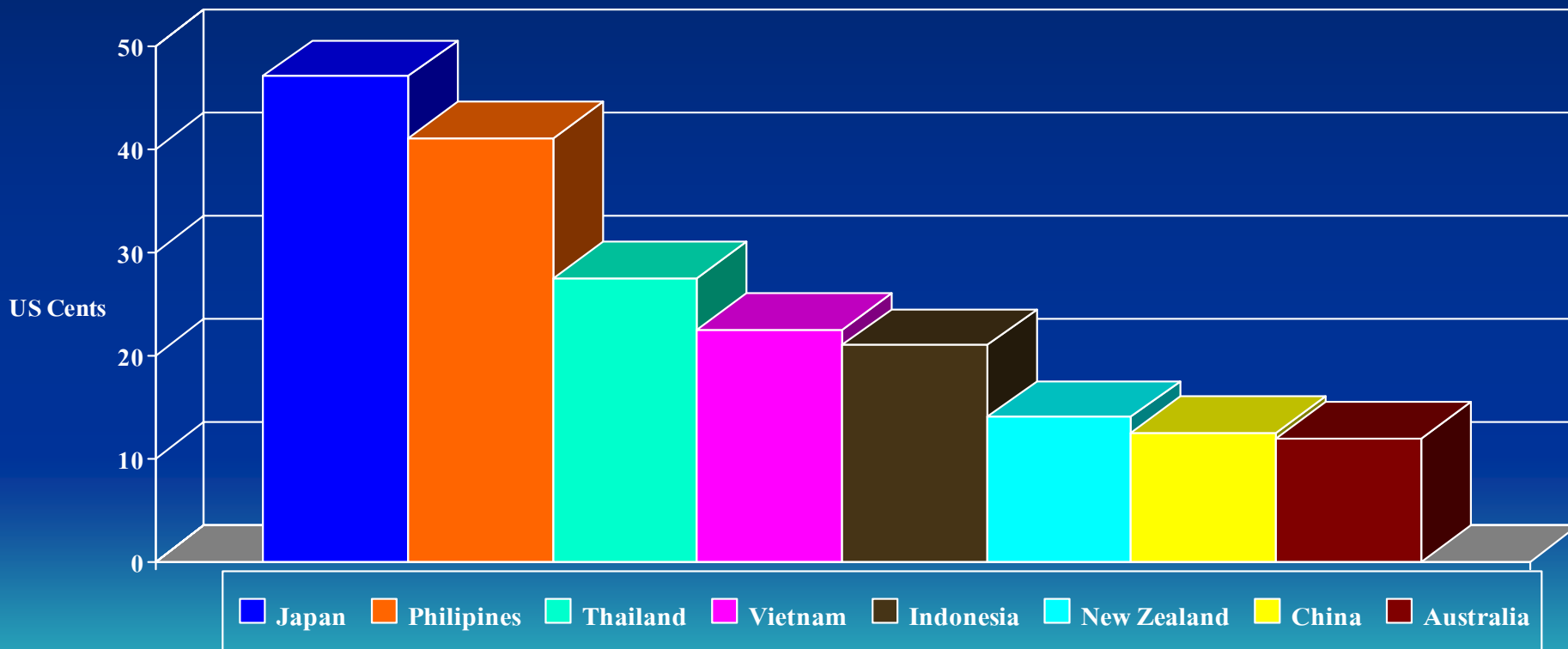
5. การเก็บรักษาและการขนส่งน้ำนมดิบ แบ่งออกเป็น วิธีการปฏิบัติคุณภาพน้ำนมดิบ และการเก็บตัวอย่างน้ำนมเพื่อตรวจสอบคุณภาพ

ปัจจุบันมีฟาร์มโคนมที่ผ่านมาตรฐานแล้วรวมทั้งสิ้น 2,932 ฟาร์ม หรือคิดเป็นร้อยละ 12.54 ของฟาร์มโคนมทั้งหมดดังนี้

ภาคกลาง	มีฟาร์มผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	จำนวน 1,846 ฟาร์ม
ภาคตะวันออก	มีฟาร์มผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	จำนวน 290 ฟาร์ม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีฟาร์มผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	จำนวน 469 ฟาร์ม
ภาคเหนือ	มีฟาร์มผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	จำนวน 316 ฟาร์ม
ภาคใต้	มีฟาร์มผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	จำนวน 11 ฟาร์ม

ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบของต่างประเทศ

Indicative Farm Gate Prices 2004

จุดอ่อนที่พบในการตรวจรับรองมาตรฐานในฟาร์ม

1. ด้านองค์ประกอบ

- 1.1 ที่ตั้งของฟาร์มที่ควรห่างแหล่งชุมชนไม่น้อยกว่า 5 กม.
- 1.2 การแบ่งสัดส่วนระหว่างที่พัก สำนักงาน ฟาร์ม
- 1.3 ปริมาณน้ำ รางอาหาร

2. ด้านการจัดการฟาร์ม

- 2.1 ความสะอาดของรางน้ำ รางอาหาร และบริเวณรอบๆ โรงเรือน
- 2.2 การตรวจสอบสุขภาพบุคลากรในฟาร์ม
- 2.3 การบันทึกปริมาณน้ำนมรายตัว
- 2.4 การจัดเก็บอาหารขึ้น และแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตการผลิต

3. ด้านสุขภาพสัตว์

3.1 การจัดอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนเข้าฟาร์ม

3.2 การควบคุมการใช้ยาสำหรับสัตว์

3.3 การตรวจโรคและถ่ายพยาธิโคนมทุกตัว

4. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

4.1 การกำจัดซากสัตว์ มูลสัตว์ ให้มิดชิด

5. ด้านการผลิตน้ำนมดิบ

5.1 การจัดการหลังรีดนม (จุ่มหัวนม) และการตรวจสอบน้ำนมก่อนรีดนม

มาตรฐานศูนย์รวมนม

การประเมินมาตรฐานศูนย์รวมนม กรมปศุสัตว์เริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี 2547 โดยอาศัยแนวทางของ อ.ย. และงานวิจัยโครงการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) ของวินัย และคณะที่รับทุนสนับสนุนจาก สกว. ประกอบด้วยการประเมินใน 7 หมวด 196 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. สถานที่ตั้งและอาคารรับน้ำนม มีตัวชี้วัดรวม 37 ตัว คะแนนรวม 10 คะแนน

2. เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ มีตัวชี้วัดรวม 44 ตัว คะแนนรวม 10

คะแนน

3. การควบคุมและจัดการน้ำนมดิบ มีตัวชี้วัดรวม 19 ตัว คะแนนรวม 20

คะแนน

4. การทำความสะอาดและฆ่าเชื้ออุปกรณ์ มีตัวชี้วัดรวม 16 ตัว คะแนนรวม 20 คะแนน
5. การควบคุมคุณภาพ มีตัวชี้วัดรวม 36 ตัว คะแนนรวม 10 คะแนน
6. บุคลากร มีตัวชี้วัดรวม 16 ตัว คะแนนรวม 15 คะแนน
7. ส่วนสนับสนุนการผลิตน้ำมันดิบคุณภาพดี มีตัวชี้วัดรวม 28 ตัว คะแนนรวม 10 คะแนน

ผลการประเมินในปี 2547 พบว่า ศูนย์รวมที่ดำเนินธุรกิจ ที่เข้าประเมิน 141 ศูนย์ เป็นศูนย์สหกรณ์ 93 สหกรณ์ เอกชน 38 แห่ง หน่วยงานของรัฐ 10 แห่ง พบว่า คะแนนรวมในภาพรวมเฉลี่ย 50.61% โดยเกณฑ์ที่ตั้งเป้าการผ่านต้องได้คะแนน 60% ขึ้นไป

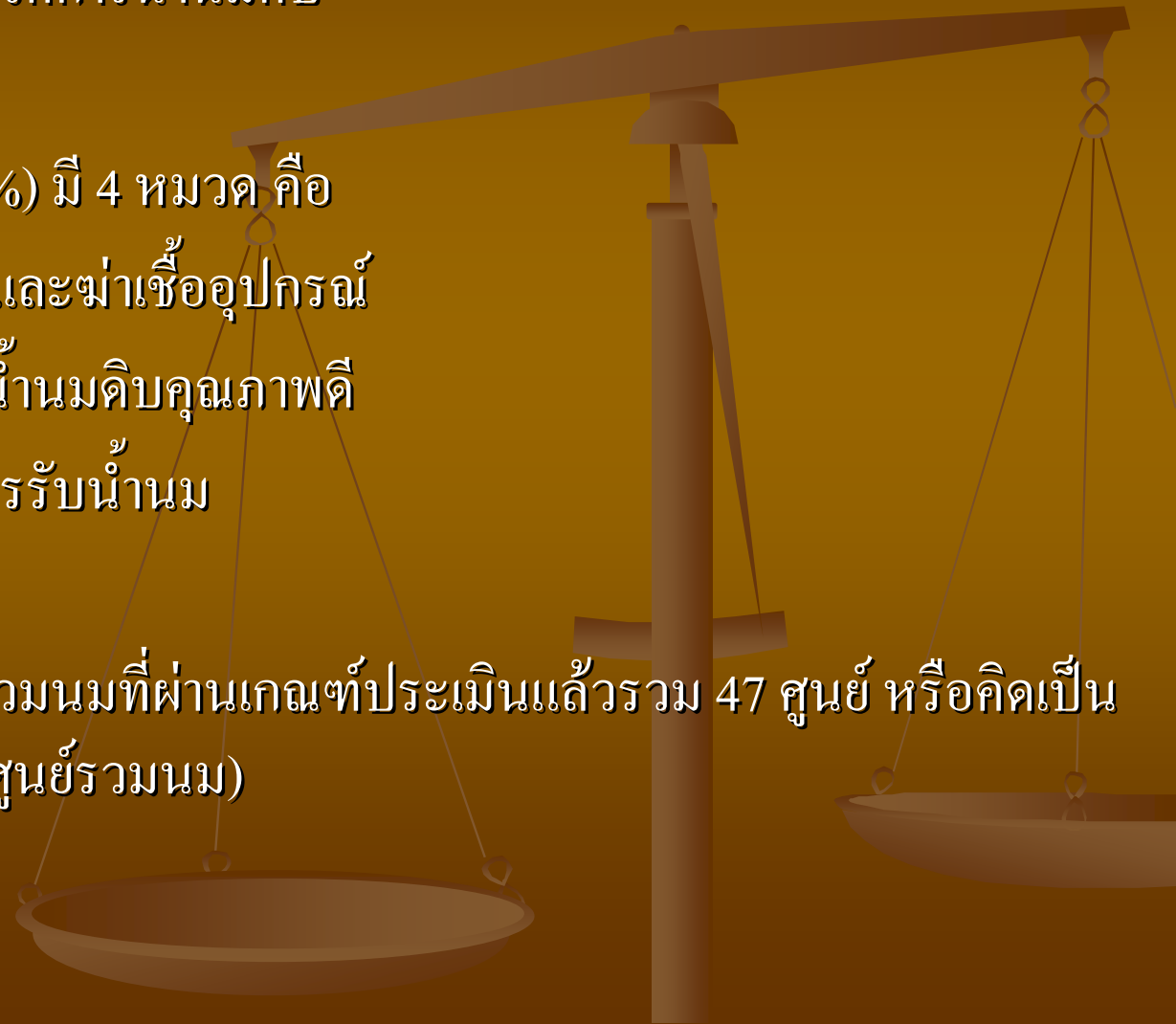
หมวดที่ได้คะแนนสูง (มากกว่า 50 %) มี 3 หมวด คือ

- หมวด เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์
- หมวด การควบคุมและการจัดการน้ำนมดิบ
- หมวด การควบคุมคุณภาพ

หมวดที่ได้คะแนนต่ำ (ต่ำกว่า 50 %) มี 4 หมวด คือ

- หมวด การทำความสะอาดและฆ่าเชื้ออุปกรณ์
- หมวด สนับสนุนการผลิตน้ำนมดิบคุณภาพดี
- หมวด สถานที่ตั้งและอาคารรับน้ำนม
- หมวด บุคลากร

ผลการประเมินในปี 2548 มีศูนย์รวมนมที่ผ่านเกณฑ์ประเมินแล้วรวม 47 ศูนย์ หรือคิดเป็น ร้อยละ 27.81 ของเป้าหมาย (169 ศูนย์รวมนม)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

- ปริมาณผลผลิตน้ำนมต่อฟาร์มที่เหมาะสมสำหรับฟาร์มในประเทศไทย
- ประสิทธิภาพฟาร์มโคนมที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกับฟาร์มที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน
- ผลตอบแทนของศูนย์รวมนมที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกับศูนย์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน
- ระบบธุรกิจของสหกรณ์โคนมและรูปแบบการบริหารของสหกรณ์
- การผลิตน้ำนมอินทรีย์
- ระบบการผลิตและการกระจายอาหารหยাবคุณภาพดีในเชิงธุรกิจของสหกรณ์
- ระบบการชื้อขายน้ำนมดิบ โดยเน้นที่เนื้อ นม แทนการชื้อขายในรูปแบบน้ำนมในปัจจุบัน
- การผลิตเนยแข็ง และเนยเหลวในเชิงอุตสาหกรรมในครัวเรือนและสู่ทางการตลาด
- พันธุ์กรรมโคนมที่เหมาะสมควรเป็นในลักษณะกึ่งเนื้อกึ่งนม เป็นสายพันธุ์โคนมพันธุ์แท้
- ระบบการกระจายนมโรงเรียนในช่วงปิดเทอม

